

SKAUT

ISSN 1898-7729

HARGERSKIE PISMO HISTORYCZNE • KWARTALNIK • TARNÓW • CZERWIEC 2024 r. • ROK XX • NR 1-2 [75-76]

Wypisany w Świadczeniu służbowym lub służbowym

SKAUT dwutygodnik młodzieży
Wydawca: M. C. C. 1935
Redaktor naczelny: M. C. C. 1935
Cena: 12 gr. 1935
Lublin, ul. Karkowa 11. F. V. S. 1935

GAZETKA ŚCIENNA SKAUTA

Wydawca: M. C. C. 1935
Redaktor naczelny: M. C. C. 1935
Cena: 12 gr. 1935
Lublin, ul. Karkowa 11. F. V. S. 1935

M. C. czyli Mąciociele ciszy
Na kółko...
M. C. C. 1935

NA BÓJI
Na kółko...
M. C. C. 1935

Białe niebezpieczeństwo
Wypisany w Świadczeniu służbowym lub służbowym...
M. C. C. 1935

KONKURSY
KONKURS TEKSTOWY
FOTOGRAFICZNY
M. C. C. 1935

W grudniu kampanja szpiegowska - zaproszenie „SKAUTA”
UWAGI!!
SENSACJA!!
HARGERSKI BIEG SKAUTA!!!
M. C. C. 1935

Niema u Was jeszcze Gazetki Ściennej?
M. C. C. 1935

JAK BIEC GIEREK NA DZIEWIET
M. C. C. 1935

PRZECZYTAJ!
M. C. C. 1935

UWAGADANKA
M. C. C. 1935

Wpłać prenumeratę „Skauta”
M. C. C. 1935

„Gazetka Ściennea Skauta”, Lwów, listopad 1935.
Zbiory: Tomasz Kuby Kozłowski, Warszawa.

OD REDAKCJI

Staramy się wydawać „Skauta” regularnie, w pojedynczych zeszytach. Decyzja o opóźnieniu wydania podwójnego numeru wynikała z podjętych działań w ostatnich miesiącach we Wrocławiu, gdzie po wielu wysiłkach i staraniach, dotarliśmy do kronik i wielu dokumentów dotyczących lwowskich drużyn z lat 1911–1939. To temat na większą opowieść i szerzej o tym będziemy pisać na łamach najbliższych numerów „Skauta”. Wówczas postaramy się również zaprezentować wyniki z podjętych prac i efekty badań. Już teraz możemy jako redakcja „Skauta” zasygnalizować, że zebrane materiały stanowią podstawę do poszerzenia wiedzy z zakresu historii Harcerstwa. Można się spodziewać wypełnienia wielu dotychczasowych białych plam.

W obecnym numerze powracamy do lwowskich początków Skautingu polskiego. Lesław Dall w swoim artykule obszernie opisuje działalność i mniej znane fakty biograficzne z życia Olgi Drahonowskiej. Wspomina też o mało pamiętanych obecnie pierwszych dziewczęcych wycieczkach skautowych.

Artykuł o lwowskim „Skaucie” zawiera trzy tabele. Niby niewiele, a jednak powstały one blisko trzydzieści osiem lat. Tyle bowiem czasu wymagało dotarcie do każdego zeszytu pisma, zrobienie jego opisu, spisu zawartości, a po drodze jeszcze konwersji

notatek pisanych ręcznie na maszynopisy, a jeszcze później przekształcenie ich w formę elektroniczną. Łącznie to wiele setek godzin przeszukiwania bibliotek, archiwów i muzeów. Szperania w antykwariatach, uczestniczenia w licytacjach i aukcjach. W erze już komputerowej, przeszukiwania zasobów bibliotek i archiwów cyfrowych.

Wiele razy wydawało się, że nie ma sensu przeglądać kolejny raz odnalezionego egzemplarza pisma. A jednak okazywało się po raz nie wiadomo który, że ten akurat egzemplarz różnił się od innego; grubością papieru, naklejonym znaczkiem pocztowym, charakterystycznym zagięciem wykonywanym przed wysyłką pocztową, a czasem zawartością. W niektórych udawało się znaleźć druki przekazów pocztowych lub ulotki reklamowe Składnicy harcerskiej we Lwowie hm. Zdzisława Jurajdy. Notabene nie udało się zdobyć żadnych informacji biograficznych o nim, mimo, że był obrońcą Lwowa w 1939 roku.

Całkowicie innym problemem było dotarcie do książek wydawanych przez redakcję „Skauta” oraz tych wydawanych przez poszczególnych redaktorów. W ciągu ponad trzech dekad, udało się zdobyć wszystkie, o których lwowska redakcja pisała na łamach „Skauta”. Nie było to łatwe zadanie, podobnie jak odnalezienie i włączenie do ko-

lekcji kalendarzy: *Uśmiechnij się słoneczny kalendarzyk na rok 1937* i *Kalendarz Skauta na rok 1938*.

– Czy ukazał się kalendarz na 1939 rok? To pytanie pozostaje wciąż bez odpowiedzi...

Piszę o tych zdawałoby się mało ważnych drobiazgach, aby uzmysłowić czytelnikom jak wielkiej potrzeba cierpliwości, wytrwałości i dociekliwości w gromadzeniu materiałów źródłowych. Czasem na ich podstawie można wysnuć jednak błędne wnioski, jak w przypadku przypisania autorstwa projektu pierwszej winiety lwowskiego „Skauta” Andrzejowi Małkowskiemu. Jednak dzięki drobiazgowości poszukiwań i wczytywania się w treści wielu innych pism harcerskich udało się w końcu wskazać Jerzego Lewakowskiego jako rzeczywistego autora.

Ostatni tekst, to informacja o kwartalniku „Opton Instruktorski”, który ukazuje się w Rzeszowie w nowej odsłonie i pod nową redakcją. Jest to inicjatywa zespołu instruktorów Chorągwi Podkarpackiej ZHP, którzy ukończyli Kursu Redaktorów Czasopism Harcerskich w ubiegłym roku. Tym bardziej cieszy ta inicjatywa, gdyż powstało współczesne pełnoprawne pismo harcerskie i udało się spełnić instruktorską powinność – wychowania następcy. ■

Marek Popiel

SKAUT. HARCERSKIE PISMO HISTORYCZNE © ISSN 1898-7729

Redakcja: Lesław Dall - Zakopane, Marek Karpiński - Tarnów, Marek Popiel (red. naczelny, odpowiedzialny i wydawca). Adres redakcji: ul. Krakowska 42/9, 33-100 Tarnów, tel. 530 324 027 • skaut.tarnow@gmail.com • www.skaut.tarnow.pl • „SKAUT” jest harcerskim pismem niezależnym • Wszelkie prawa zastrzeżone ©1996-2023 • Przedruk za zgodą redakcji, za wskazaniem autora i źródła tekstu • Nadesłane materiały redakcja publikuje nieodpłatnie • Redakcja zastrzega sobie prawo adriustacji nadesłanych tekstów, dokonywania skrótów i zmian • Publikowane teksty nie zawsze są zgodne ze stanowiskiem redakcji •

Przedsięwzięcie o charakterze non profit •

Lesław Dall

OLGA DRAHONOWSKA-MAŁKOWSKA - PIERWSZA DRUŻYNOWA SKAUTEK POLSKICH

Tekst artykułu został wygłoszony w trakcie drugiej edycji konferencji instruktorskiej *Czerwone Korale*, zorganizowanej 20 stycznia 2024 roku w Rzeszowie, przez Podkarpacką Szkołę Instruktorską *Semper Fidelis* i Komisję Historyczną Chorągwi Podkarpackiej ZHP.

Olga Drahonowska

Olga Drahonowska urodziła się 1 września 1888 roku w Krzeszowicach. Pochodziła ze spolonizowanej rodziny czeskiej, była córką Karola, inż. lasowego, zarządcy majątku Potockich w Krzeszowicach, a następnie w Kamionce Strumiłowej i Zofii z domu Divisch (zm. w 1947 r. we Lwowie). Miała starszą siostrę Wilhelminę (1884–1967), nauczycielkę. Po 1894 roku rodzina przeniósła się do Kamionki Strumiłowej, a następnie po 1900 roku do Lwowa i zamieszkała przy ul. Lenartowicza 21. Olga, mimo czeskich korzeni, od dziecka podkreślała swą polskość.

W dniach 1 i 2 lipca 1908 roku zdała z odznaczeniem egzamin dojrzałości w prywatnym żeńskim Liceum Olgi Filippi we Lwowie¹.

W latach 1908–1910 uczyła się w Konserwatorium Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego we Lwowie, w klasie gry na fortepianie. Jako celująca uczennica miała 24 czerwca 1909 roku publiczny koncert fortepianowy, na którym wykonała *Fantazje Fryderyka Chopina*². W listopadzie 1909 roku zdała egzamin państwowy z muzyki z gry na fortepianie³. W zbiorach Muzeum Har-

Olga Drahonowska, Żółków, 1912 r.

cerskiego im. Olgi i Andrzeja Małkowskich eksponowany jest jej dyplom ukończenia studiów muzycznych:

Dyplom ten otrzymuje panna Olga Drahonowska jako świadectwo wykształcenia artystycznego, osiągniętego pilnością wytrwałą i postępowo celującym.

We Lwowie dnia 30 czerwca 1910⁴.

Następnie, w latach 1910–1912, uczęszczała na zajęcia w *Sali publicznej rysunków*,

malarstwa i modelowania dla mężczyzn i kobiet w c.k. Państwowej Szkole Przemysłowej we Lwowie, prowadzone przez artystę rzeźbiarza Jana Nalborczyka. Ten dwuletni kurs rzeźby ukończyła z odznaczeniem⁵. Równocześnie w latach 1911–1913, jako nadzwyczajny słuchacz Wydziału Filozoficznego c.k. Uniwersytetu Lwowskiego, studiowała biologię przez cztery semestry (nr indeksu: 728)⁶.

Jako prywatna nauczycielka uczyła gry na fortepianie.

Od 26 maja 1909 roku była członkiem zwyczajnym Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego Sokół-Macierz we Lwowie⁷. Na posiedzeniu Wydziału Związku 28 maja 1912 roku pozwolono Leokadii Błońskiej, Emilii Czechowiczówny i Oldze Drahonowskiej złożyć egzamin z dwu kursów gimnastycznych Sokoła-Macierzy przed komisją Związku⁸. Należała również do Organizacji Młodzieży

¹ *W liceum Olgi Filippi*, „Kurjer Lwowski”, Lwów, 4 sierpnia 1908, nr 309, s. 3.

² *Konserwatorium muzyczne*, „Gazeta Narodowa”, Lwów, 25 czerwca 1909, nr 143, s. 2–3.

³ *Egzamin państwowy z muzyki*, „Gazeta Narodowa”, Lwów, 12 listopada 1909, nr 259, s. 3.

⁴ *Zbiory Muzeum Harcerskiego im. Olgi i Andrzeja Małkowskich w Zakopanem*, ekspozycja stała.

⁵ *Dziewiętnaste sprawozdanie c.k. Państwowej Szkoły Przemysłowej we Lwowie za rok szkolny 1910/11*, Lwów, 1911, s. 23; *Dwudzieste sprawozdanie c.k. Państwowej Szkoły Przemysłowej we Lwowie za rok szkolny 1911/12*, Lwów, 1912, s. 36.

⁶ Edyta Głowacka-Sobiech, *Twórcy polskiego skautingu – Olga i Andrzej Małkowscy*, Poznań, 2003, s. 43.

⁷ *Sprawozdanie Wydziału Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół-Macierz” we Lwowie za rok czterdziesty drugi 1908*, Lwów, 1908, s. 134.

⁸ *Sprawy Związku Sokolego*, „Przewodnik Gimnastyczny Sokół”, Lwów, czerwiec 1912, nr 6, s. 44.

Ćwiczenia sokolic. Karta pocztowa wysłana do Lwowa 26 października 1911 r. Zbiory Marka Popiela, red. „Skauta”.

Niepodległościowej Zarzewie, w roku 1910/11 ukończyła kurs ogólny Armii Polskiej⁹.

Od 5 marca 1912 roku była członkiem abstynenckiego Towarzystwa Wyzwolenie (dawniej Eleuteria) oddział we Lwowie¹⁰.

Największy wpływ formacyjny na jej światopogląd mało stowarzyszenie patriotyczno-religijno-filozoficzne Eleusis założone przez Wincentego Lutosławskiego. Celem stowarzyszenia była odnowa moralna narodu polskiego poprzez przygotowanie elit, szerzyło ono poczworną abstynencję od alkoholu, papierosów hazardu i rozpusty. Eleusis skupiało młodzież akademicką, a także robotniczą.

Pierwszy kurs skautowy w Sokole-Macierzy we Lwowie

20 marca 1911 roku rozpoczął się w Sokole-Macierzy pierwszy kurs skautowy, który zainicjował powstanie skautingu na

ziemiach polskich. Wśród 200 uczestników były również dziewczęta.

Już w marcu zawiązał się patrol dziewcząt „Kruków” w składzie: Lola Galczyńska, Halka Paliwodzianka, Lili Mokłowska, Stefania Żurawska, Józka Jaworska, Jadźka Paliwodzianka i Smoniewska. Patrol ten pierwszy z całego kursu miał proporzcyk skautowy, a miesiąc po rozpoczęciu kursu także namiot własnego wyrobu. W kwietniu powstały dwa nowe patrole – patrol drugi „Kaczki” w składzie: Jadźki Kadyjówny, Stachy Gajewskiej, Wandy Martynowiczówny, Zosi Dobijan-ki, Mili Czechowiczówny i Zosi Turkówny oraz patrol trzeci „Dzwonce” w składzie Janki Antoniewiczówny, Lolki Błońskiej, Martyny Barthelówny, Marii Konopackiej, Róży Tarchalskiej i Henryki Czechowiczówny. Dwa ostatnie patrole składały się niemal wyłącznie ze studentek uniwersytetu, członkiń Drużyn Strzeleckich, w pierwszym patrolu skupiały się uczennice szkół średnich¹¹.

Nie jest udokumentowane w jakim charakterze uczestniczyła w kursie Olga Drahonowska, możliwe że kierowała ćwiczeniami praktycznymi dla dziewcząt. Świadczy o tym fakt powołania jej do Komendy Scoutowej w trakcie kursu.

Komenda Scoutowa

21 maja 1911 roku powołana została we Lwowie pierwsza władza skautowa – Komenda Scoutowa (późniejsza Naczelna Komenda Skautowa). Jej skład stanowili: Komendant Naczelny – naczelnik Sokoła dr Kazimierz Wyrzykowski, Andrzej Małkowski, Czesław Pieniążkiewicz, Franciszek Kapałka, Jerzy Grodyński, Alojzy Horak i Olga Drahonowska¹².

W grudniu 1911 roku Wydział Związku Polskich Towarzystw Sokolic w miejsce Naczelnej Komendy Skautowej powołał Związkowe Naczelnictwo Skautowe. Do Na-

⁹ Ewa Grodecka, *Pierwsze ćwierćwiecze harcerstwa żeńskiego. Materiały do historii, część I 1911–1914*, Warszawa, 1937, s. 30.

¹⁰ *Z działalności Towarzystwa „Wyzwolenie”, „Wyzwolenie”, Lwów, marzec 1912, nr 3, s. 43.*

¹¹ III Lw. Dr. Pułkownika Platerówny, „Skaut. Pismo Młodzieży Polskiej”, Lwów, 1 listopada 1911, nr 2, s. 14; III (I Żeńska) Drużyna im. Emilii Plater, [w:] *Drużna Oleńka. Zapiski*, Warszawa, 2000, s. 69.

¹² Marek Popiel, *Rozkaz dzienny – pierwszy dokument harcerski*, „Skaut. Harcerskie Pismo Historyczne”, Tarnów, 22 maja 2016, nr 3 [42], s. 6, 7.

czelnictwa weszli: Kazimierz Wyrzykowski jako komendant i na jego wniosek rada przyboczna w składzie: dr Kazimierz Czarnik, Stanisław Filasiewicz, Jerzy Grodyński, Franciszek Kopałka, Andrzej Małkowski, Ludwik Skoczylas i jako sekretarz Tadeusz Strumiłło¹³. W składzie nowej władzy skautowej zabrakło Olgi Drahonowskiej i jakiegokolwiek przedstawicielki skautingu żeńskiego.

III Lwowska Drużyna Skautowa Pułkownika Platerówny

Rozkazem dziennym 22 maja 1911 roku Andrzej Małkowski uformował z dotychczasowych członków rozwiązanych Drużyn Młodzieży Sokolej oraz uczestników Kursu Scoutowego pierwsze cztery drużyny skautowe, w tym jedną żeńską:

III Lwowska Drużyna Pułkownika Platerówny
Drużynowa drużynie [Olga] Małkowska
Zastępczyni drużynie [Wanda] Martynowiczówna
Plutonowa I drużynie [Jadwiga] Kadyjówna
Plutonowa II drużynie [Leokadia] Błońska¹⁴.

Pierwsze miesiące pracy Olgi jako drużynowej były bardzo trudne ze względu na krytyczne, a nawet niechętnie ustosunkowanie się części rodziców i szkoły do żeńskiej organizacji skautowej. Nawet większość członków Naczelnej Komendy Skautowej patrzyła z dezaprobatą na poczynania żeńskiej młodzieży. Komendant Naczelny Dr Kazimierz Wyrzykowski mawiał [żartobliwie?]: *Wam garnków pilnować*. Najwięcej sprzeciwów i ostrą krytykę wywoływały gry polowe, biwaki itp. zajęcia dziewcząt w terenie. Mówiono powszechnie: nie wypada dziewczętom gonić z kijami po polach i lasach – to dobre dla chłopców. Niektóre kręgi społeczne, dla których uczęszczanie na gimnastykę w Sokole było już pewnego rodzaju ujmą, pozbawieniem ich kobiecości, patrzyły z oburzeniem na tę nową emancypację dziewcząt¹⁵.

Podstawą działalności żeńskiej drużyny był oryginalny podręcznik gen. Roberta Ba-

den-Powella *Scouting for boys*. Tak po latach wspominała Olga Małkowska początki działalności swojej drużyny:

Powoli, z trudem uczyłam się dorozumiewać sensu w tych ustępach obcym pisanym językiem i wkrótce książka stała się Alfą i Omegą całej naszej pracy.

W książce było napisane, że każdy zastęp powinien mieć swoją chorągiewkę, wykonaną przez chłopców, więc nie czekałyśmy, aż się pojawią chorągiewki wyrobu panny Wexowny (malowane trwałą czerwienią na białym płótnie). Zastępowa „Kruków” Lili Mokłowska pierwsza sporządziła chorągiewkę – „Kruk” aplikowany oraz nasza liczba: III LW. Chorągiewka ta istnieje jeszcze jako pamiątka tych pierwszych naszych poczynąń.

„Drużyna powinna mieć własnego wyrobu namioty” – mówiła książka, a że co w książce „Stało napisane” było święte, więc uszyliśmy sobie dokładnie według podanych wymiarów 2 namioty z gęstego, choć przemakalnego płótna. Ba, ale jak to mieć namioty, a nie spać pod niemi, tym bardziej, że prawdziwe skautowe drużyny wychodzą nawet na 2-dniowe obozy, kiedy je nie stać na dłuższe. Więc urządziliśmy pierwszy weekendowy obóz na Haraj nad Żółkwią.

Cóż to za było za przeżycie. Nasz pierwszy obóz! Wprawdzie namioty były dwa i to nieduże (dwuosobowe), lecz od czego umiejętność budowania szalasów? Na szczęście pogoda była cudna, wiosenna i niebiosza łaskawe, [...].

Pod koniec lata 1911 r. III lwowska zaczęła się oglądać za jakimś własnym kątem, wszak Baden-Powell wyraźnie mówił, że każda drużyna powinna mieć swój „pokój klubowy”. Z tem było trochę trudno, ale „Eleuterja” przyszła nam z pomocą i odstąpiła nam jeden pokój ze swoich pokoi, w którym mogłyśmy się urządzić. Stało tam kilka sprzętów (własność Eleuterji). A więc ogromna szafa, pianino, stół ławy i krzesła. Należało tylko pokój trochę ozdobić, żeby w nim drużyny dobrze się czuły.

Zrobiliśmy składkę. Jedna przyniosła piękne reprodukcje z albumu Malarstwa Polskiego, z których zrobiliśmy fryz i ujęłyśmy go w ramki z białej brzozy (oczywiście własnej roboty), druga dała piękną fotografurię przedstawiającą Beethovena. Tę zawiesiliśmy nad pianinem. Inna dała piękną, dużą płaskorzeźbę przedstawiającą człowieka borykającego się z falami. Firaneczek bibułkowych, pajęcz-

ków, szlaczków nie miałyśmy, gdyż ta straszna moda nastąpiła dopiero znacznie później.

W szafie zmieściła się nasza biblioteczka i książki drużyny, a więc: kasa księgową, magazynowa, towarowa, katalog biblioteki oraz kronika drużyny. Ta ostatnia, niestety wraz z innymi cennymi pamiątkami zaginęła. W szafie tej mieścił się też nasz magazyn. Był on dość bogaty, zważywszy, że drużyna była początkująca i uboga. Miałyśmy dwa namioty, chorągiewki sygnalizacyjne (dokładnie uszyte według wskazówek podręcznika), saperki, siekierki, kociołki, liny, a prócz tego miałyśmy jeszcze magazyn „sklepowy”¹⁶.

W lwowskim dzienniku „Słowo Polskie” odnotowano uroczystość otwarcia wspomnianego lokalu drużyny, która odbyła się 9 kwietnia 1912 roku:

W Wyzwoleniu odbyło się wczoraj wieczorem wspólne „Święcone”, połączone z uroczystością poświęcenia nowego lokalu przy ul. Kochanowskiego 4. Poświęcenia dokonał wiceprezes Tow. ks. dr J. Ciemniwski, który w przemówieniu swoim podniósł myśl zbudowania abstynenckiego domu we Lwowie i w tym celu złożył na ręce prezesa zarządu G. Giedroycia pewną kwotę jako fundusz żelazny dla tej akcji. Dalej przemawiali dr Eg. Piasecki, prezes lwowskiego „Wyzwolenia” i p. Olga Drahonowska, drużynowa żeńskiej drużyny skautowej, która się mieści w „Wyzwoleniu”. Poza tym wypełniły wieczór produkcje muzyczne-wokalne i deklamacje członkiń drużyny skautowej i wspólne odśpiewanie hymnu skautowego i abstynenckiego. Nowy obszerny lokal „Wyzwolenia” wypełnił się szczerze abstynentami i sympatykami ruchu abstynenckiego¹⁷.

Staraniem Olgi Małkowskiej, w lokalu tym, rozpoczął się 12 maja 1912 roku dwutygodniowy pierwszy kurs instruktorski dla skautingu żeńskiego, w którym szkoliło się 20 skautek¹⁸.

¹³ Ewa Grodecka, *Pierwsze...*, s. 36.

¹⁴ Marek Popiel, *Rozkaz dzienny...*, s. 4.

¹⁵ Zofia Florczak, Anna Krassowska-Olszańska, *Olga Małkowska. Życie i działalność*, Warszawa, 1998, s. 28–29; *III (I Żeńska) Drużyna im. Emilii Plater*, [w:] *Drużyna Oleńka. Zapiski*, Warszawa, 2000, s. 72.

¹⁶ Olga Małkowska, *Wspomnienie z III lwowskiej*, [w:] Małgorzata Jarosińska (red.), Andrzej Małkowski, Olga Małkowska, Lutyk Małkowski, *Wspomnienia*, Rzeszów, 2008, s. 16–18.

¹⁷ *Wiadomości bieżące*. W Wyzwoleniu, „Słowo Polskie”, Lwów, 10 kwietnia 1912, nr 166, s. 6; por. *Z Oddziałów i Kół. Okręg I. Oddział lwowski*, „Wyzwolenie”, Lwów, maj 1912, nr 5, s. 9.

¹⁸ *Kurs instruktorski dla skautingu żeńskiego*, „Skaut. Pismo Młodzieży Polskiej”, Lwów, 15 maja 1912, nr 15, s. 15.

Dwie drużyny skautek lwowskich na boisku Sokoła we Lwowie w trakcie zbiórki przed obchodami święta 3 Maja. Lwów, 3 maja 1912 roku. Źródło: ArchiwumHarcerskie.pl

Działalność drużyny w latach 1911–1912 można prześledzić w lwowskim „Skaucie”, gdzie w stałej rubryce *Z życia skautów* ukazywały się systematycznie meldunki drużyny. Zbiórki zastępów odbywały się dwa, trzy razy w tygodniu. Były to ćwiczenia i szkolenia skautowe, a także pogadanki/gawędy dotyczące dziejów porobiorowych na podstawie przeczytanych fragmentów książek. Niektóre zastępy przed pogadankami przyjęły zwyczaj czytania jednego fragmentów *Ksiąg Narodu i Pielgrzymstwa* Adama Mickiewicza. W każdą niedzielę zastępy samodzielnie odbywały wycieczki piesze poza Lwów. Dodatkowo obchodzono rocznice wybuchu powstania listopadowego i powstania styczniowego. Szczególnie uroczyste wyglądał obchód skautowy 3 maja 1912 r. na Błoniach na Pohulance, w którym udział wzięło m.in. ok. 400 skautów. Skautki mogły się pochwalić w praktyce swoimi umiejętnościami:

Skauting żeński we Lwowie w dn. 3-go Maja miał sposobność czynnego zastosowania zasad ratownictwa. Kilka patrolów III Lw Druż. Skaut., wzięwszy udział w pochodzie narodowym, znalazło się na rynku przed tablicą Kołłątaja. Wskutek ucisku i gorąca ze-

*mdlało kilka kobiet, które dzielne dziewczęta niezwłocznie i z wielką przytomnością i wprawą wyniosły z tłumu i ocuciły: głośnie okrzyki uznania zgromadzonych na uroczystości widzów uczciły ich dzielne zachowanie*¹⁹.

Wiosną 1912 roku drużyna urządziła pierwszą kilkudniową pieszą wycieczkę krajoznawczą do Podhorzec.

Mundury

To Oldze Drahonowskiej i jej drużynie harcerstwo żeńskie zawdzięcza szary mundur, który szybko przyjął się w drużynach żeńskich. Tak wspominała Olga sposób wprowadzenia własnego kroju mundurów:

W tym czasie ustaliłyśmy typ munduru dla skautek. Sukienka popielata, a nie kha-ki lub granatowa jak to niektóre środowiska próbowały wprowadzić. Ponieważ drużyna nasza miała wśród swych członków kilka pracownic igły, więc założyłyśmy własną szwalnię mundurów. Cóż to była radość kiedy nadeszły

*pierwsze zamówienia z prowincji – pierwsze z Sambora, drugie z Brzeżan*²⁰.

Czuwaj!

Nowością jaką drużyna wprowadziła w czerwcu 1912 roku było pozdrowienie *Czuwaj* zamiast dotychczas używanego sokolego *Czołem*. Wywodziło się ono ze staropolskiej tradycji i bardziej nawiązywało do oryginalnego skautowego pozdrowienia *Be prepared – Bądź gotów*. Było przypomnieniem obowiązku wobec ojczyzny, warty na posterunku. Pisał o tym „Skaut”:

III Lwowska Drużyna Skautowa im. Pułk. Platerówny wprowadziła zwyczaj witania się nie przyjętym powszechnie Czołem! Lecz hasłem skautowym: Czuwaj! Motywy były te, że hasło „Czołem”, choć prastare, przecie trąci służalstwem (czołem padać przed kimś, uniażać czoło), podczas gdy hasło Czuwaj! Jest i przypomnieniem obowiązku i odznaką rów-

²⁰ Olga Małkowska, *Wspomnienie z III lwowskiej*, [w:] Małgorzata Jarosińska (red.), Andrzej Małkowski, Olga Małkowska, Lutyk Małkowski, *Wspomnienia*, Rzeszów, 2008, s.18.

ności, braterstwa. Powinno się to harcerskie hasło jak najszerzej rozszerzyć²¹. Pozdrowienie to bardzo szybko upowszechniło się zarówno w żeńskim jak i męskim Skautingu i funkcjonuje w Harcerstwie do dziś.

Wystawa

W dniach 5–7 lipca 1912 roku, podczas III Polskiego Kongresu Przeciwalkoholowego, drużyna urządziła na towarzyszącej kongresowi wielkiej wystawie przeciwalkoholowej część poświęconą skautingowi:

W salach wystawy zebrała się wczoraj po południu liczna publiczność polska ze wszystkich zaborów i oczekując otwarcia wystawy, oglądała wystawione przedmioty z wielkim zainteresowaniem. Na pierwszej sali w obozowisku skautów tudzież w przedsiionku i u wejścia do pałacu sztuki straż honorową pełniły panienki, należące do skautu, przybrane w suknie skautowskie z drążkiem skautowskim na ramieniu, chodząc miarowym krokiem i zachowując ile możliwości rycerską postawę. Młodzież męska przeważnie zajęta była pospiesznym uzupełnianiem wystawy, rozpakowywaniem i rozmieszczaniem eksponatów²².

Żółków

W lipcu 1912 roku Olga uczestniczyła w II Sejmie Filareckim organizacji Eleusis, który odbył się w dniach od 15 lipca do 4 sierpnia w Żółkowie nad Wisłokiem koło Jasła. W pobliskim Odrzykoniu na wzgórzu zamkowym odbyły się pokazowe ćwiczenia i gry skautowe, a Andrzej Małkowski wygłosił referat o skautingu. Uczestnicy Sejmu kwaterowali w różnych budynkach Żółkowa, natomiast skautki Olga Drahonowska i Henryka Czechowiczówna spały we własnoręcznie zbudowanym szałasie²³.

²¹ *Czołem i Czuwaj*, „Skaut. Pismo Młodzieży Polskiej”, Lwów, 15 czerwca, 1 i 15 lipca 1912, nr 17, 18, 19, s. 43.

²² *Polski kongres antyalkoholowy. Otwarcie wystawy przeciwalkoholowej*, „Kurjer Lwowski”, Lwów, 6 lipca 1912, nr 305, s. 3; por. *III (I Żeńska) Drużyna im. Emilii Plater*, [w:] *Druhna Oleńka. Zapiski*, Warszawa, 2000, s. 71.

²³ Ewa Grodecka, *Pierwsze...*, s. 55.

Karta pocztowa: Dawne warownie polskie. Marian Trzebiński, *Odrzykoń – widok ogólny*. Zbiory Marka Popiela, red. „Skauta”.

Kolonia skautowa III Lwowskiej Drużyny Skautowej w Kosowie 2-24 sierpnia 1912 r.

Latem 1912 roku drużyna urządziła pierwszą kolonię-obóz w Kosowie na Huculszczyźnie.

2 sierpnia drużyna dotarła pociągiem ze Lwowa do Zabłotowa, a następnie pieszo do Kosowa (28 km). Miejscem noclegowym był wynajęty skromny, jednoizbowy drewniany dom. Zamiast łóżek była słoma na podłodze, koc i zamiast poduszki plecak. Tutaj też, w czasie deszczu, odbywały zajęcia skautowe. Obok domku wyznaczone było miejsce na kuchnię gdzie gotowano wrzątek oraz miejsce na jadalnię (rozkładane koce), gdzie spożywano śniadanie i kolację.

Jednocześnie na wzgórzu pod Kamienistą na Monasterskiem, terenie udostępnionym przez dra Apolinarego Tarnawskiego (właściciela zakładu przyrodoleczniczego), urządzono obóz skautowy. Skautki zbudowały kuchnię połową wkopaną w ziemię, szałas dla zastępu służbowego, spiżarnię połową, śmietnik i stołówkę.

Tutaj też postawiono szałas, w którym mieszkała Olga Drahonowska i jak pisała: *przeszłam w nim niejedną burzę i ulewę do słownie „na sucho”²⁴.*

²⁴ Olga Małkowska, *Wspomnienie...*, s. 17.

Kolonia dzieliła się na dwa zastępy: zastęp gospodarczy i zastęp służby, który uprawiał ćwiczenia skautowe. Zastępy kolejno, co tydzień zmieniały swoje prace.

Pobudka o godz. 5.50, mycie w rzece Rybnicy, oddalonej 20 minut od domu, gimnastyka, kąpanie w rzece, powrót biegiem skautowym, modlitwa, śpiew *Kiedy ranne wstają zorze*, drużynowa odczytuje rozdział z *Ksiąg pielgrzymstwa polskiego* Adama Mickiewicza, a następnie śniadanie. Po śniadaniu wyprawa do obozu na Monasterskiem. Po obiedzie praca samodzielna jednostek, godzina nauki esperanto, ćwiczenia skautowe, czytanie, gawęda i powrót do Kosowa o wpół do siódmej wieczorem.

Wycieczki prowadzono na Kamieniste, na Sokulskie, do Pistynia, nad Czeremosz przez Monastersko na Klewę. Odbyła się też dwudniowa wycieczka do grotty Dobosza. W Kosowie zwiedzono kopalnię soli, tkalnię płótna, kilimów, krasnych krajek i zapasek. W każdą niedzielę drużyna szła na mszę do Kosowa, do kościoła lub do kaplicy w zakładzie Dra Tarnawskiego²⁵

²⁵ *Kolonia skautowa III-ciej Lw. Dr. skaut. w Kosowie*, „Skaut. Pismo Młodzieży Polskiej”, Lwów, 1 listopada 1912, nr 4 (26), s. 61–62; *Kolonia...*, „Skaut. Pismo Młodzieży Polskiej”, Lwów, 15 listopada 1912, nr 5 (27), s. 77–78; Ewa Grodecka, *Pierwsze...*, s. 82–89.

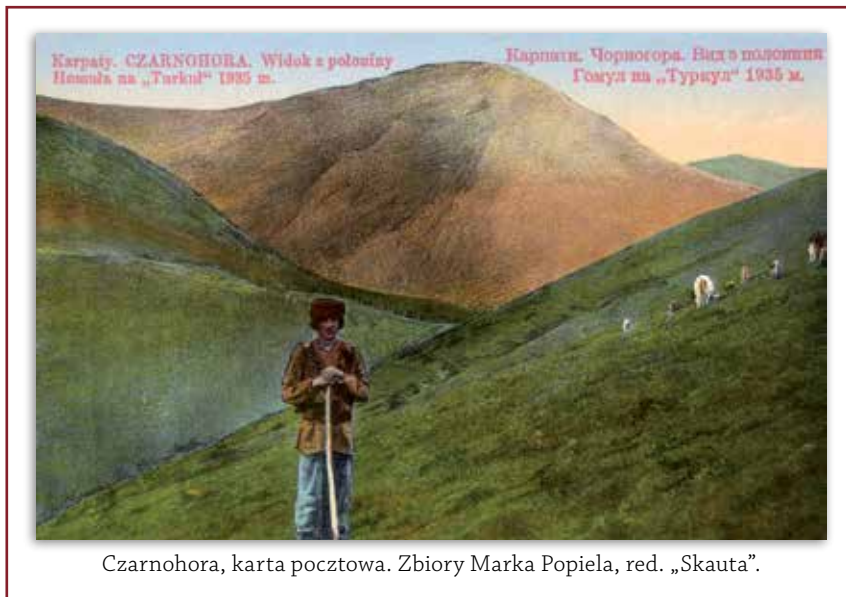
Wycieczka do Czarnohory 24 sierpnia-3 września 1912 r.

Uczestniczki kolonii skautowej w Kosowie, zaraz po jej zakończeniu, wybrały się na 11-to dniową wycieczkę w Czarnohorę, najwyższą partię Karpat Wschodnich. Wycieczkę tę można uznać za pierwszy obóz wędrowny skautek. W wyprawie tej uczestniczył Andrzej Małkowski, prawdopodobnie dla zapewnienia skautkom bezpieczeństwa w dzikich górach Czarnohory.

24 sierpnia drużyna wyruszyła pieszo z Kosowa do Żabiego gdzie dotarła w nocy, w czasie deszczu. Plecaki przewieziono wynajętym konnym wozem huculskim. Nocowano w domu zajeżdżnym, na podłodze umoszczonej sianem. Następnego dnia przez Dzembronę skautki dotarły do Jawornika, najwyżej położonej wsi nad górnym Czeremoszem. Nocowano w tzw. dworku gościnnym, a w zasadzie schronie turystycznym. Nazajutrz 26 sierpnia urządzono całodniową wycieczkę do uzdrowiska Burkut słynącego ze źródłanych wód leczniczych, a następnie powrót do Jawornika. Kolejny dzień to droga do jeziora Szybene i na Popa Iwana (Czarnohorskiego). Wyprawa zakończyła się niepowodzeniem z uwagi na ulewny deszcz i ścieżki, które zmieniły się w rwące potoki. Trzeba było zawrócić powrotem do Jawornika. Kolejnego dnia powrócono do Dzembroni, gdzie zanocono w huculskich chatkach. Następnego dnia skautki wybrały się na Popa Iwana, jednak wskutek poblądzenia i wobec niemożności przejścia pasma kosodrzewiny, nocowały w staji (szałasie) na Połoninie Gropa, gdzie spały owinięte w koce przy ognisku, na twardej glinianej podłodze. Kolejnego dnia przy pięknej pochodzie dotarły na Popa Iwana (2026 m) i przez ośnieżone zbocze przeszły przez Rebrę i grzbiet Szpicy na Pożyżewską, skąd zeszyły na połoninę gdzie znajdowała się stacja meteorologiczna i ogród botaniczny, tutaj poniżej ogrodu botanicznego nocowały w schronisku. Rano 31 sierpnia po zwiedzeniu ogrodu botanicznego poprzez Turkuł, Dancerz weszły na Howerlę (2050 m), skąd przez Wielką Kozmieską, Kukul dotarły na nocleg do schroniska w Zarosłaku. Stąd 1 września zeszyły do Worochoty. Część skautek odjechała koleją do Lwowa, a druga część, następnego dnia, powędrowa-

ła przez Tatarów do Mikuliczyna. W ostatni dzień 3 września zakończyły wędrówkę w Jaremcy, gdzie w ulewnym deszczu oglądały wodospad na rzece Prut²⁶.

Po latach Olga wspominała wyprawę w Czarnohorę jako cudowne zakończenie kolonii skautowej w Kosowie²⁷.

Hymn skautowy

15 października 1911 roku ukazał się w pierwszym numerze „Skauta”, na pierwszej stronie, 9-cio zwrotkowy wiersz, bez tytułu i autorstwa, zaczynający się od słów *Wszystko co nasze Ojczyźnie oddamy!*²⁸ Był on poetyckim manifestem wyrażającym ideały

²⁶ Wycieczka do Czarnohory III. Lw. Druż., „Skaut. Pismo Młodzieży Polskiej”, Lwów, 15 grudnia 1912, nr 7 (29), s. 106–108; Wycieczka..., „Skaut. Pismo Młodzieży Polskiej”, Lwów, 1 lutego 1913, nr 10 (32), s. 151–153; Wycieczka..., „Skaut. Pismo Młodzieży Polskiej”, Lwów, 15 lutego 1913, nr 11 (33), s. 166–168; Wycieczka..., „Skaut. Pismo Młodzieży Polskiej”, Lwów, 1 kwietnia 1913, nr 14 (36), s. 219–220; Wycieczka..., „Skaut. Pismo Młodzieży”, Lwów, 1 czerwca 1913, nr 18 (40), s. 278–279; Wycieczka... (dokończenie), „Skaut. Pismo Młodzieży Polskiej”, Lwów, 23 czerwca 1913, nr 19, 20, 21 (41, 42, 43), s. 306–307; *Dziennik z wakacji*, „Skaut. Pismo Młodzieży Polskiej”, Lwów, 1 listopada 1912, s. 60, 61.

²⁷ III (I Zeńska) Drużyna im. Emilii Plater, [w:] *Drużna Oleńka. Zapiski*, Warszawa, 2000, s. 72.

²⁸ „Skaut. Pismo Młodzieży Polskiej”, Lwów, 15 października 1911, nr 1, s. 1–2.

nowopowstałego na ziemiach polskich ruchu skautowego. Jego autorem był Ignacy Kozielski. Początkowo wiersz był deklamowany na ogniskach i uroczystościach skautowych. Rok później, 15 września 1912 roku ukazał się w „Skauście” *Marsz Skautów* z zapisem nutowym²⁹. Za wiedzą i zgodą Ignacego Kozi-

elskiego Olga Drahonowska nieco zmieniała pierwotną wersję pierwszej zwrotki, dopisała refren i przystosowała jego tekst³⁰ do popularnej wówczas melodii rewolucyjnej pieśni z 1905 roku *Na barykady ludu roboczy*³¹:

Wszystko co nasze, Polsce oddamy! [wędług Ignacego Kozielskiego: *Ojczyźnie*
W niej tylko życie – więc idziem żyć!
Świty się bielą – zerwiem kajdany! [wędług Ignacego Kozielskiego: *rozewrzem im bramy*; po odzyskaniu niepodległości: *otwórzmy bramy*]

Rozkaz wydany: Wstań, w słońce idź! [wędług Ignacego Kozielskiego: *ku słońcu idź!*]

Refren:

Ramię pręż! Słabość krusz!

Ducha też, Ojczyźnie milej służ!

Na jej zew, W bój czy trud,

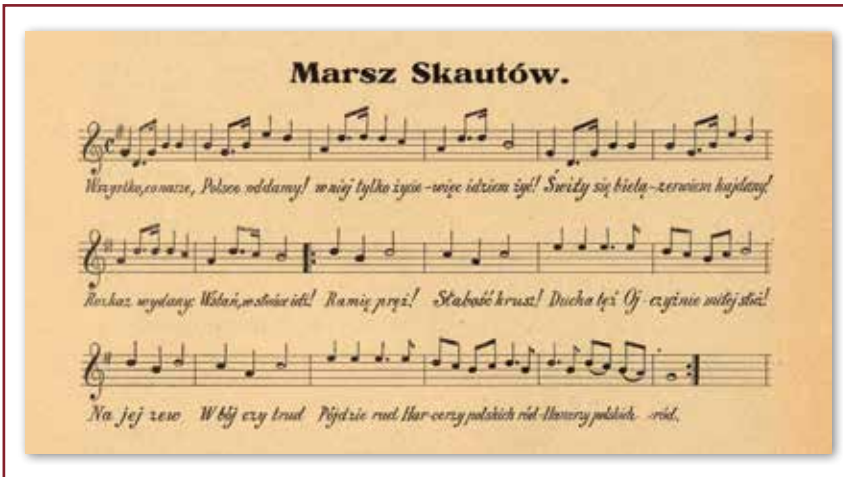
²⁹ *Marsz skautów*, „Skaut. Pismo Młodzieży Polskiej”, Lwów, 15 września 1912, nr 1 (23), s. 4.

³⁰ Zmieniła ilość sylab, co ułatwiło śpiewność.

³¹ Bolesław Leonhard, *U autorki hymnu harcerskiego*, „Tygodnik Powszechny”, Kraków, 8 października 1972, nr 41, s. 3; Stanisław Stanik, *Ignacy Kozielski – Harcmistrz Rzeczypospolitej*, Kraków, 2019, s. 63 – rozdział: *Jak zrodził się hymn harcerski?*

Marek Popiel

AUTOR WINIETY LWOWSKIEGO „SKAUTA” - SPROSTOWANIE

*Pójdzie rad Harcerzy polskich ród,
Harcerzy polskich ród.*

Marsz Skautów autorstwa Olgi Drahonowskiej i Ignacego Koziulewskiego szybko stał się popularny w drużynach skautowych i z czasem uzyskał status hymnu harcerskiego. Obecnie jako hymn funkcjonuje w Związku Harcerstwa Polskiego, Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej i Stowarzyszeniu Harcerstwa Katolickiego Zawisza.

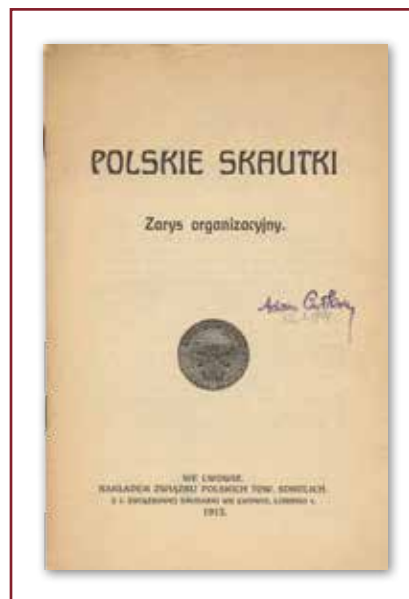
Rezygnacja z funkcji drużynowej

Z uwagi na pogarszający się stan zdrowia (choroba płuc) Olga nie wchodzi w skład, powołanej w styczniu 1913 roku przy Związkowym Naczelnictwie Skautowym, Sekcji Żeńskiej Skautingu, jako Zarządu Głównego Żeńskich Drużyn Skautowych. Od tego czasu żeńskie drużyny skautowe otrzymały osobną numerację i stąd 3 Lwowska Drużyna Skautowa im. Emilii Plater stała się 1 Lwowską Żeńską Drużyną Skautową im. Emilii Platerówny. Po rezygnacji Olgi z funkcji drużynowej Zarząd Główny Żeńskich Drużyn Skautowych mianował z dniem 3 lutego 1913 roku drużynową 1 Lwowskiej Żeńskiej Drużyny Skautowej Jadwigę Falkowską³².

W połowie czerwca 1913 roku Olga opuściła na stałe Lwów i wyjechała na leczenie klimatyczne do Zakopanego. Tutaj po dojściu do zdrowia, w styczniu 1914 roku założyła II Zakopiańską Drużynę Skautek im. Emilii Plater, którą prowadziła do 25 lutego 1915 roku.

Polskie skautki - zarys organizacyjny

W 1913 roku ukazała się we Lwowie książeczka *Polskie skautki - zarys organizacyjny* (niepodpisanego) współautorstwa Kazimierza Wyrzykowskiego, Andrzeja Małkowskiego, Heleny Paliwodzianki i Olgi Drahonowskiej, w której na podstawie dotychczasowych doświadczeń, głównie

III Lwowskiej Drużyny Skautowej im. Emilii Plater, sformułowano zasady pracy drużyn żeńskich³³.

Dzięki Oldze Drahonowskiej-Małkowskiej Skauting żeński na ziemiach polskich powstał w tym samym czasie co Skauting męski. ■

L. Dall

W 2016 roku, z braku jakichkolwiek inicjałów i wskazówek przypisałem autorstwo pierwszej winiety z 1911 roku lwowskiego „Skauta” Andrzejowi Małkowskiemu¹.

Okazało się jednak, że Stanisław Sedlaczek w swym piśmie „Młodzież” wskazał już w 1916 roku autora winiety. Był nim Jerzy Lewakowski². Prostuje zatem moją mylną tezę. W „Skaucie” zostanie przedstawiona sylwetka jej autora. Pozostałe informacje dotyczące kompozycji winiety są aktualne. ■

M. Popiel

³² Urzędowe, „Skaut. Pismo Młodzieży Polskiej”, Lwów, 22 stycznia 1913, nr 9 (31), s. 173.

³³ Ewa Grodecka, *Pierwsze...*, s. 59.

¹ Marek Popiel, *Pierwsza winieta lwowskiego „Skauta”*, „Skaut. Harcerskie Pismo Historyczne”, Tarnów, 15 października 2016, nr 5 [44], s. 3.

² Stanisław Sedlaczek, *Skauci polscy na Złociej w Birmingham*, „Młodzież. Miesięcznik dla uczącej się Młodzieży”, Kijów, listopad 1916, s. 43.

Marek Popiel

O LWOWSKIM „SKAUCIE” WYDAWANYM W LATACH: 1911-1914, 1916-1920, 1923-1939

W książce *Bibliografia Prasy Harcerskiej 1911-1939*¹, jej autor Marian Mischczuk

zamieścił informacje o znanych 527 harcerskich pismach oraz osiem aneksów zawierających teksty o najważniejszych tytułach przedwojennej prasy skautowej i harcerskiej.

Aneks nr 1 zawiera tekst: *Zarys metodologii opisu czasopisma harcerskiego na przykładzie lwowskiego „Skauta” 1911-1939*², który obecnie prezentuję na łamach „Skauta” pod

¹ Marian Mischczuk, *Bibliografia prasy harcerskiej 1911-1939*, Warszawa, 2020, 452 + 16 s.; Marek Popiel, *Bibliografia prasy harcerskiej Mariana Mischczuka*, „Skaut. Harcerskie Pismo Historyczne”, Tarnów, marzec 2021, nr 1 [63], s. 18.

² *Aneks nr 1*: Marek Popiel, *Zarys metodologii opisu czasopisma harcerskiego na przykładzie lwowskiego „Skauta” 1911-1939*, [w:] Marian Mischczuk, *Bibliografia prasy harcerskiej 1911-1939*, Warszawa, 2020, s. 323.

innym tytułem, nieco zmienionym i poszerzonym w stosunku do tekstu pierwotnego. Także tabela 1.: *Zestawienie numerów lwowskiego „Skauta”* została zaktualizowana. Znacząco zwiększyłem ilość ilustracji.

* * *

Lwowski „Skaut”, to pierwsze polskie pismo skautowe, założone i redagowane przez Andrzeja Małkowskiego we Lwowie. Było skierowane do ogółu młodzieży polskiej żyjącej zarówno w trzech zaborach jak i poza nimi. Redaktor przekazywał istotne informacje czytelnikom będących skautami i chcących nimi zostać w formie gawęd lub artykułów informacyjnych. Na łamach pisma czytelnicy mogli dowiedzieć się jak organizować zastępy i drużyny skautowe. Pismo stanowiło uzupełnienie podręcznika Andrzeja Małkowskiego *Scouting jako system wychowania młodzieży*³, w którym nie znalazł się dział przyrodniczy, a bogato później prezentowany w „Skaucie”. Pierwszy redaktor utrzymywał kontakt z czytelnikami poprzez odpowiedzi na setki listów nadchodzących do redakcji. W kolejnych latach zawartość pisma ewoluowała pod wpływem nowych redaktorów, zmieniających się czynników zewnętrznych, politycznych, rozwoju społecznego i wzrastającej popularności Harcerstwa wśród społeczeństwa polskiego.

Gromadzeniem lwowskiego „Skauta” zajmuję się od 15 lutego 1981 roku, czyli od dnia,

³ *Scouting jako system wychowania młodzieży – na podstawie dzieła generała Baden-Powella przedstawił Andrzej Małkowski, członek grona nauczycielskiego Sokola-Macierzy*, Lwów, 1911, 168 s.

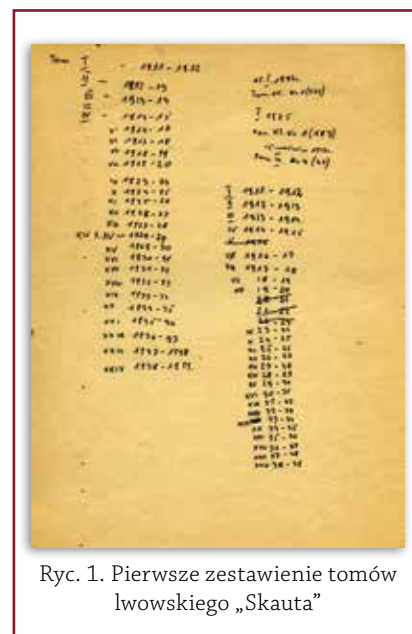
w którym otrzymałem kilkanaście pierwszych zeszytów z 1911 i 1912 roku.

Mimo upływu czterdziestu trzech lat, do chwili obecnej nie udało się mi skompletować wszystkich oryginalnych numerów „Skauta”. Okazuje się, że w zbiorach bibliotek w Polsce i na świecie oraz znanych mi badaczy i kolekcjonerów nie ma kompletu tego czasopisma.

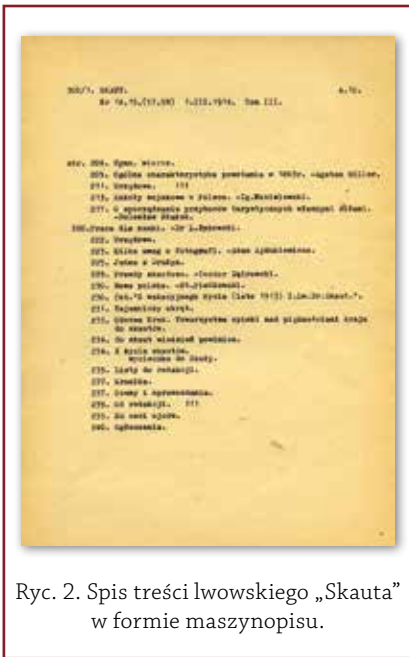
Z ostatniego sporządzonego zestawienia wynika, że w kolekcji brakuje mi siedmiu numerów pisma.

Udało mi się natomiast zebrać kompletny zbiór numerów „Skauta” w formie kserokopii, a po 1996 roku także w formie skanów.

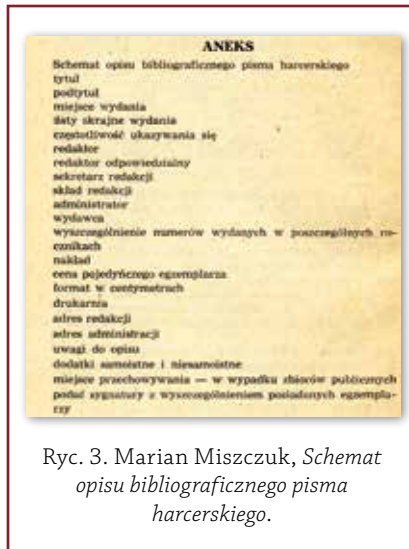
Pierwsze, wstępne zestawienia zrobiłem pomiędzy 1981 a 1986 rokiem (ryc. 1), gdy dotarłem do katalogów Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie oraz Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu. Wtedy

Ryc. 1. Pierwsze zestawienie tomów lwowskiego „Skauta”

Ryc. 2. Spis treści lwowskiego „Skauta” w formie maszynopisu.

Ryc. 3. Marian Miszczuk, *Schemat opisu bibliograficznego pisma harcerskiego.*

Ryc. 4. Karta bibliograficzna z programu Microsoft Works.

też zacząłem przepisywać odręczne notatki i robić spisy treści poszczególnych zeszytów oraz opisy bibliograficzne wykorzystując do tego maszynę do pisania (ryc. 2).

Po 1989 roku następowała konwersja maszynopisów do wersji komputerowej. Został wykorzystany w tym celu bardzo prosty w obsłudze i tani program MS Works, zawierający m.in. bazodanowy program, umożliwiający sortowanie rekordów według różnych kryteriów, co pozwala na przygotowywanie wielu danych statystycznych, które zostaną wykorzystane w przygotowywanej monografii „Skauta”.

W programie MS Works 4.0 zostały zapisane wszystkie informacje bibliograficzne o każdym zeszycie „Skauta”, w formie tabelarycznej jak i poglądowej – w formacie A4 (ryc. 4) – do wydruku kontrolnego. Zawartość każdego zeszytu oraz jego opis był wzorowany na zaproponowanym przez Mariana Miszczuka w 1983 roku *Schemacie opisu bibliograficznego pisma harcerskiego*⁴ (ryc. 3).

Równolegle sporządzany był spis tytułów i śródtytułów artykułów zamieszczonych w piśmie, obejmujący 6605 rekordów. Z programu tego można wyeksportować pliki do wspomnianych programów pakietu Microsoft Office: MS Word, MS Excel itd.

⁴ Marian Miszczuk, *Spis tytułów prasy harcerskiej 1911–1939*, Zespół Historyczny GK ZHP, Warszawa, 1983, s. 28.

W bazie tej uwzględniono także wszelkie dodatki do „Skauta”. Samoistnie i niesamoistnie obejmujące m.in. piśmisko „Leśny Duszek”.

Posiadany kserograficzny oraz elektroniczny pełny zbiór lwowskiego „Skauta”, pozwolił mi na dokonanie precyzyjnej ewidencji poszczególnych zeszytów czasopisma, co zostało uwidocznione w tabeli nr 1. Integralną częścią opisów większości tytułów prasowych jest podtytuł. „Skaut” lwowski miał czasem nawet dwa podtytuły. Ich zestawienie zostało podane w tabeli nr 2.

Dla całego zbioru czasopisma przyjąłem kilka koniecznych określeń:

- **Nr zeszytu** – numer nadany kolejno od zeszytu pierwszego, bez względu na ilość numerów w zeszycie – numeracja własna,
- **Data** – spisana z każdego zeszytu pisma,
- **Nr pisma** – numer nadany przez lwowską redakcję pisma,
- **Nr ciągły** – numeracja własna – dla sprawdzenia, czy mimo różnej numeracji, także błędów poczynionych przez lwowską redakcję w poszczególnych latach wydawania pisma, ostatni numer nadany przez lwowską redakcję jest identyczny z rzeczywistym.

Zgromadzenie oryginalnych zeszytów czasopisma oraz ich elektronicznych i kserograficznych wersji było pierwszym etapem. Kolejny, obejmował m.in. kolekcjonowanie: przekazów pocztowych, książek wydawanych przez redakcję „Skauta”, „Gazetki Ściennej Skauta” – której jedyny znany egzemplarz „posiada Tomasz Kuba Kozłowski,

kalendarzy, kart pocztowych, reklam, notatek prasowych i innych materiałów informacyjnych drukowanych w różnych czasopismach, a także sprawozdań Okręgu Lwowskiego ZHP oraz istniejących już, fragmentarycznych opracowań o lwowskim „Skaucie”.

Równocześnie zbierałem informacje o redaktorach i administratorach pisma „Skaut”. Pomimo tak długotrwałych poszukiwań, wiele osób jest wciąż znanych tylko z nazwiska.

W 2010 roku została obroniona na Uniwersytecie Medycznym im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, przez Joannę Patalas, praca doktorska: *Społeczno-medyczne aspekty działalności Karola Stojanowskiego (1895–1947) – antropologa, eugenika oraz działacza społeczno-politycznego*. Ukazały się także opracowania poświęcone redaktorom lwowskiego „Skauta”: Franciszkowi Machalskiemu⁵ i Kazimierzowi Pankowiczowi⁶.

W tarnowskim „Skaucie” ukazały się przyczynki do biografii Andrzeja Małkowskiego, pierwszego redaktora lwowskiego „Skauta”, a także Kazimierza Wyrzykowskiego – redaktora odpowiedzialnego jak również Wiktora Frantza – ostatniego redaktora, Franciszka

⁵ Franciszek Machalski, *Z ziemi perskiej do Polski*. Wybór tekstów, wstęp i opracowanie Kinga Paraskiewicz i Krzysztof Paraskiewicz, Kraków, 2016.

⁶ Jacek Judek, *Kazimierz Panek. Życie, działalność i dorobek naukowy*, Bydgoszcz, 2018.

Tabela 1. Zestawienie numerów lwowskiego „Skauta”

Rok	Tom I, Rok I													
1911	Nr zeszytu	1	2	3	4	5								
	Data	15.10	1.11	15.11	1.12	15.12								
	Nr pisma	1	2	3	4	5								
	Nr ciągły	1	2	3	4	5								
Rok	Tom I, Rok II													
1912	Nr zeszytu	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
	Data	8.01	21.01	1.02	15.02	1.03	15.03	1.04	15.04	1.05	15.05	1.06	15.06, 1 i 15.07	1 i 15.08, 1.09
	Nr pisma	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17-18-19	20-21-22
	Nr ciągły	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17-19	20-22
Rok	Tom II													
1912	Nr zeszytu	19	20	21	22	23	24	25						
	Data	15.09	1.10	15.10	1.11	15.11	1.12	15.12						
	Nr pisma	1 (23)	2 (24)	3 (25)	4 (26)	5 (27)	6 (28)	7 (29)						
	Nr ciągły	23	24	25	26	27	28	29						
Rok	Tom II													
1913	Nr zeszytu	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38
	Data	1.01	22.01	1.02	15.02	1.03	15.03	1.04	15.04	3.05	15.05	1.06	25.06	28.06
	Nr pisma	8 (30)	9 (31)	10 (32)	11 (33)	12 (34)	13 (35)	14 (36)	15 (37)	16 (38)	17 (39)	18 (40)	19-20-21 (41-43)	Nadzwyczajny dodatek
	Nr ciągły	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41-43	Numer nie uwzględnio- ny przez redak- cję w dalszej numeracji
Rok	Tom III													
1913	Nr zeszytu	39	40	41	42	43	44	45	46					
	Data	1.09	15.09	1.10	15.10	1.11	15.11	29.11	24.12					
	Nr pisma	1-3 (44-46)	4 (47)	5 (48)	6 (49)	7 (50)	8 (51)	9 (52)	10-11 (53-54)					
	Nr ciągły	44-46	47	48	49	50	51	52	53-54					
Rok	Tom III													
1914	Nr zeszytu	47	48	49	50	51	52	53	54	55				
	Data	1.02	1.03	15.03	1.04	15.04	1.05	15.05	1.06	15.06, 1 i 15.07				
	Nr pisma	12-13 (55-56)	14-15 (57-58)	16 (59)	17 (60)	18 (61)	19 (62)	20 (63)	21 (64)	22-23-24 (65-67)				
	Nr ciągły	55-56	57-58	59	60	61	62	63	64	65-67				
Rok	Tom IV													
1916	Nr zeszytu	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68
	Data	1.01	15.01	1.02	15.02	1.03	15.03	1.04	15.04	3.05	15.05	1.06	15.06	10.07
	Nr pisma	1 (68)	2 (69)	3 (70)	4 (71)	5 (72)	6 (73)	7 (74)	8 (75)	9 (76)	10 (77)	11 (78)	12 (79)	13-14 (80-81)
	Nr ciągły	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80-81

Rok	Tom IV													
1916	Nr zeszytu	69	70	71	72	73	74	75						
	Data	15.09	1.10	15.10	1.11	15.11	1.12	15.12						
	Nr pisma	15 (82)	16 (83)	17 (84)	18 (85)	19 (86)	20 (87)	21 (88)						
	Nr ciągły	82	83	84	85	86	87	88						
Rok	Tom V													
1917	Nr zeszytu	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	
	Data	1.01	15.01	1.02	15.02	1.03	15.03	1.04	15.04	1.05	15.05	1.06	15.06	
	Nr pisma	1 (89)	2 (90)	3 (91)	4 (92)	5 (93)	6 (94)	7 (95)	8 (96)	9 (97)	10 (98)	11 (99)	12 (100)	
	Nr ciągły	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	
Rok	Tom V													
1917	Nr zeszytu	88	89	90	91	92	93	94	95					
	Data	1.09	15.09	1.10	15.10	1.11	15.11	1.12	15.12					
	Nr pisma	13-14 (101)	15-16 (102)	17 (103)	18 (104)	19 (105)	20 (106)	21-22 (107-108)	23-24 (109-110)					
	Nr ciągły	101	102	103	104	105	106	107-108	109-110					
Rok	Tom VI													
1918	Nr zeszytu	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106		
	Data	15.01	1.02	15.02	1.03	15.03	1.04	15.04	1.05	15.05	1.06	15.06		
	Nr pisma	1-2 (111-112)	3 (113)	4 (114)	5 (115)	6 (116)	7 (117)	8 (118)	9 (119)	10 (120)	11 (121)	12-14 (122-124)		
	Nr ciągły	111-112	113	114	115	116	117	118	119	120	121	122-124		
Rok	Tom VI													
1918	Nr zeszytu	107	108	109										
	Data	1.09	15.10	15.12										
	Nr pisma	15 (125)	16-18 (126-128)	19-24 (129-134)										
	Nr ciągły	125	126-128	129-134										
Rok	Tom VII													
1919	Nr zeszytu	110	111	112	113	114	115	116	117					
	Data	15.03	1.05	1.06	15.06	15.09	1.10	1.11	1.12					
	Nr pisma	1-3 (135-137)	4-6 (138-140)	7-9 (141-143)	10-12 (144-146)	13-18 (147-152)	19-20 (153-154)	21-22 (155-156)	23-24 (157-158)					
	Nr ciągły	135-137	138-140	141-143	144-146	147-152	153-154	155-156	157-158					
Rok	Tom VIII													
1920	Nr zeszytu	118	119	120	121	122	123							
	Data	1.01	1.02	1.03	1.04	1.05	1.06							
	Nr pisma	1 (159)	2 (160)	3 (161)	4 (162)	5 (163)	6 (164)							
	Nr ciągły	159	160	161	162	163	164							

Rok	Tom IX													
1923	Nr zeszytu	124	125	126	127	128	129	130						
	Data	15.05	15.06	15.06	15.09	25.10	15.11	31.12						
	Nr pisma	1 (165)	2 (166)	2 (166)	3 (167)	4 (168)	5 (169)	6 (170)						
	Nr ciągły	165 A	165 B	166	167	168	169	170						
Rok	Tom X													
1924	Nr zeszytu	131	132	133	134	135								
	Data	01-03	04-05	06-07	08-10	11-12								
	Nr pisma	1-3 (171-173)	4-5 (174-175)	6-7 (176-177)	8-10 (178-180)	11-12 (181-182)								
	Nr ciągły	171-173	174-175	176-177	178-180	181-182								
Rok	Tom XI													
1925	Nr zeszytu	136	137	138	139	140	141	142	143	144				
	Data	01	02	03	04	05	06-07	08-09	10	11-12				
	Nr pisma	1 (183)	2 (184)	3 (185)	4 (186)	5 (187)	6-7 (188-189)	8-9 (190-191)	10 (192)	11-12 (193-194)				
	Nr ciągły	183	184	185	186	187	188-189	190-191	192	193-194				
Rok	Tom XII													
1926	Nr zeszytu	145	146	147	148	149	150	151						
	Data	04	05	06-07	08-09	10	11	12						
	Nr pisma	1 (195)	2 (196)	3 (197)	4 (198)	5 (198)	6 (200)	7 (201)						
	Nr ciągły	195	196	197	198	199	200	201						
Rok	Tom XIII													
1927	Nr zeszytu	152	153	154	155	156								
	Data	01-02	03-04	05-06	09-10	11-12								
	Nr pisma	1-2 (202-203)	3-4 (204-205)	5-6 (206-207)	7-8 (208-209)	9-10 (210-211)								
	Nr ciągły	202-203	204-205	206-207	208-209	210-211								
Rok	Tom XIV													
1928	Nr zeszytu	157	158	159	160	161	162	163	164	165	166	167		
	Data	1.01	1.01	15.02	15.03	15.04	15.05	15.06	15.09	15.10	15.11	15.12		
	Nr pisma	1 (212)	1 (212)	2 (213)	3 (214)	4 (215)	5 (216)	6 (227)	7 (228)	8 (229)	9 (230)	10 (231)		
	Nr ciągły	212 A	212 B	213	214	215	216	217	218	219	220	221		
Rok	Tom XV													
1929	Nr zeszytu	168	169	170	171	172	173	174	175	176	177			
	Data	01	02	03	04	05	06	09	10	11	12			
	Nr pisma	1 (232)	2 (233)	3 (234)	4 (235)	5 (236)	6 (237)	7 (238)	8 (239)	9 (240)	10 (241)			
	Nr ciągły	222	223	224	225	226	227	228	229	230	231			
Rok	Tom XVI													
1930	Nr zeszytu	178	179	180	181	182	183	184	185					
	Data	01-02	03	04-05	06	09	10	11	12					
	Nr pisma	1-2 (242-243)	3 (244)	4-5 (245)	6 (246)	7 (247)	8 (248)	9 (249)	10 (250)					
	Nr ciągły	232-233	234	235	236	237	238	239	240					

Rok	Tom XVII													
1931	Nr zeszytu	186	187	188	189	190	191	192	193	194				
	Data	01	02	03	04	05	06	09-10	11	12				
	Nr pisma	1 (251)	2 (252)	3 (253)	4 (254)	5 (255)	6 (256)	7-8 (257-258)	9 (259)	10 (260)				
	Nr ciągły	241	242	243	244	245	246	247-248	249	250				
Rok	Tom XVIII													
1932	Nr zeszytu	195	196	197	198	199	200	201	202	203	204			
	Data	01	02	03	04	05	06	09	10	11	12			
	Nr pisma	1 (260a)	2 (260b)	3(260c)	4 (260d)	5 (260e)	6 (260f)	7 (260g)	8 (260h)	9 (260i)	10 (260j)			
	Nr ciągły	251	252	253	254	255	256	257	258	259	260			
Rok	Tom XIX													
1933	Nr zeszytu	205	206	207	208	209	210	211	212	213	214	215		
	Data	01	02	03	03	04	05	06	09	10	11	12		
	Nr pisma	1 (261)	2 (262)	nr nadm. (263)	3 (264)	4 (265)	5 (266)	6 (267)	7 (268)	8 (269)	9 (270)	10 (271)		
	Nr ciągły	261	262	263	264	265	266	267	268	269	270	271		
Rok	Tom XX													
1934	Nr zeszytu	216	217	218	219	220	221	222	223	224	225	226		
	Data	15.01	30.01	15.02	28.02	15.03	31.03	15.04	30.04	15.05	30.05	15.06		
	Nr pisma	1 (272)	2 (273)	3 (274)	4 (275)	5 (276)	6 (277)	7 (278)	8 (279)	9 (280)	10 (281)	11 (282)		
	Nr ciągły	272	273	274	275	276	277	278	279	280	281	282		
Rok	Tom XXI													
1934	Nr zeszytu	227	228	229	230	231	232	233						
	Data	15.09	1.10	15.10	30.10	15.11	3.11	25.12						
	Nr pisma	1 (283)	2 (284)	3 (285)	4 (286)	5 (287)	6 (288)	7-8 (289- 290)						
	Nr ciągły	283	284	285	286	287	288	289-290						
Rok	Tom XXII													
1935	Nr zeszytu	234	235	236	237	238	239	240	241	242	243	244	245	246
	Data	15.01	31.01	15.02	28.02	5.03	30.03	31.03	15.04	30.04	15.05	31.05	15.06	11.07
	Nr pisma	9 (291)	10 (292)	11 (293)	12 (294)	13 (295)	nr nadm. (295)	14 (297)	15 (298)	16 (299)	17 (300)	18 (301)	19-20 (302-303)	nr złotowy (304)
	Nr ciągły	291	292	293	294	295	296	297	298	299	300	301	302-303	304
Rok	Tom XXIII													
1935	Nr zeszytu	247	248	249	250	251	252	253						
	Data	15.09	30.09	15.10	31.10	15.11	30.11	15-31.12						
	Nr pisma	1-2 (305-306)	3 (307)	4 (307)	5 (308)	6 (309)	7 (310)	8-9 (311)						
	Nr ciągły	305-306	307	308	309	310	311	312						

Rok	Tom XXIII													
1936	Nr zeszytu	254	255	256	257	258	259	260	261	262	263	264		
	Data	15.01	31.01	15.02	29.02	15.03	1.04	23.04	30.04	20.05	5.06	20.06		
	Nr pisma	10 (312)	11 (313)	12 (314)	13 (315)	14 (316)	15 (317)	16 (318)	17 (317)	18 (318)	19 (319)	20 (319)		
	Nr ciągły	313	314	315	316	317	318	319	320	321	322	323		
Rok	Tom XXIV													
1936	Nr zeszytu	265	266	267	268	269	270							
	Data	20.09	30.09	15.10	15.11	30.11	20.12							
	Nr pisma	1	2	3-4	5-6 (328-329)	7 (330)	8-9 (331-332)							
	Nr ciągły	324	325	326-327	328-329	330	331-332							
Rok	Tom XXIV													
1937	Nr zeszytu	271	272	273	274	275	276	277	278	279	280	281		
	Data	15.01	31.01	15.02	28.02	15.03	30.03	15.04	30.04	15.05	30.05	15.06		
	Nr pisma	10 (333)	11 (334)	12 (335)	13 (336)	14 (337)	15 (338)	16 (339)	17 (340)	18 (341)	19 (342)	20 (343)		
	Nr ciągły	333	334	335	336	337	338	339	340	341	342	343		
Rok	Tom XXV													
1937	Nr zeszytu	282	283	284	285	286	287	288						
	Data	20.09	5.10	20.10	5.11	20.11	5.12	20.12						
	Nr pisma	1 (344)	2 (344)	3 (345)	4 (347)	5 (348)	6 (349)	7 (350)						
	Nr ciągły	344	345	346	347	348	349	350						
Rok	Tom XXV													
1938	Nr zeszytu	289	290	291	292	293	294	295	296	297	298	299		
	Data	20.01	5.01	20.02	5.03	20.03	5.04	20.04	5.05	20.05	5.06	20.06		
	Nr pisma	8 (351)	9 (352)	10 (353)	11 (354)	12 (355)	13 (356)	14 (357)	15 (357)	16 (359)	17 (360)	18 (361)		
	Nr ciągły	351	352	353	354	355	356	357	358	359	360	361		
Rok	Tom XXVI													
1938	Nr zeszytu	300	301	302	303	304								
	Data	15.10	1.11	15.11	30.11	15.12								
	Nr pisma	1 (362)	2 (363)	3 (364)	4 (365)	5 (366)								
	Nr ciągły	362	363	364	365	366								
Rok	Tom XXVI													
1939	Nr zeszytu	305	306	307	308	309	310	311	312					
	Data	15.01	30.01	15.02	15.03	15.04	30.04	15.05	15.06					
	Nr pisma	6 (367)	7 (368)	8 (369)	9-10 (370-371)	11-12 (372-373)	13 (374)	14 (375)	15-16 (376-377)					
	Nr ciągły	367	368	369	370-371	372-373	374	375	376-377					
Rok	Gazetka Ścienna Skauta													
1935	Nr zeszytu	–												
	Data	listopad												
Rok	Jednodniówka													
1936	Nr zeszytu	–												
	Data	23-24.05												

Ryc. 5 – z lewej, z widocznym numerem 1, datą 15 maja 1923 r. i oznaczeniem: Tom VIII.
Z prawej, ryc. 6 – ten sam numer z oznaczeniem: Tom IX.

Machalskiego i Leopolda Ungeheuera – m.in. współpracownika lwowskiej redakcji⁷.

Powiększająca się kolekcja egzemplarzy lwowskiego „Skauta” tworzyła zasadniczą część wystawy: *Prasa harcaska 1911–1986*, którą opisał Marek Karpiński w tarnowskim „Skauście”⁸.

Dzięki uważnej lekturze oraz oglądzie egzemplarzy pisma w wielu różnych kolekcjach, dostrzegłem kilka bardzo interesujących różnic w wyglądzie całych stronic oraz omyłki

⁷ Marek Popiel, *Kazimierz Wyrzykowski (1868–1935)*, „Skaut. Harcerskie Pismo Odrodzone – w Internecie”, Tarnów, lipiec 2005, nr 2, s. 3–5; M. Popiel, *Wiktor Frantz (1904–1980). Ostatni redaktor lwowskiego Skauta*, cz. 1, „Skaut. Harcerskie Pismo Historyczne”, Tarnów, marzec 2007, nr 1 [9], s. 3–5; M. Popiel, *Wiktor Frantz (1904–1980). Ostatni redaktor lwowskiego Skauta*, cz. 2, „Skaut. Harcerskie Pismo Historyczne”, Tarnów, listopad 2007, nr 3 [11], s. 3–5; M. Popiel, *Wiktor Frantz (1904–1980). Ostatni redaktor lwowskiego Skauta – dokończenie*, „Skaut. Harcerskie Pismo Historyczne”, Tarnów, listopad 2007, s. 2–5; M. Popiel, *Leopold Ungeheuer (1903–1941) – Ostatnia próba Wodza – cz. I*, „Skaut. Harcerskie Pismo Historyczne”, Tarnów, styczeń 2011, nr 1 [24], s. 2–6; M. Popiel, *Leopold Ungeheuer (1903–1941) – Ostatnia próba Wodza – cz. II*, „Skaut. Harcerskie Pismo Historyczne”, Tarnów, październik 2011, nr 2–3 [25–26], s. 2–6; M. Popiel, *Leopold Ungeheuer (1903–1941) – Ostatnia próba Wodza – cz. III*, „Skaut. Harcerskie Pismo Historyczne”, Tarnów, maj 2012, nr 1–2 [27–28], s. 2–7.

⁸ Marek Karpiński, *Tarnowska wystawa prasy harcaskiej w 1986 r.*, „Skaut. Harcerskie Pismo Historyczne”, Tarnów, wrzesień 2016, nr 4 [43], s. 13–17.

„Skaut”, nr 1 z 1928 r. Dwie wersje łamania strony. Z lewej ryc. 7, z prawej ryc. 8.
Obydwie wersje tego numeru znalazły się w sprzedaży.

w numeracji i paginacji poszczególnych zeszytów i całych roczników.

Jako przykład niech posłuży „Skaut” nr 1, z 15 maja 1923 roku. Na posiadanym egzemplarzu widnieje Tom VIII (ryc. 5), na egzemplarzu z kolekcji Tomasza Kuby Koźłowskiego, widoczny jest zmieniony Tom IX (ryc. 6) – poprawny. W innym numerze „Skauta” z 1 stycznia 1928 roku, zmiany w wyglądzie strony zaszły jeszcze dalej. Na stronie 5, został zamieszczony artykuł *Widliki*. Rysunek laski umieszczony został pomiędzy dwoma kolumnami pisma (ryc. 7). W egzemplarzu znajdującym się m.in. w Archiwum Narodowym w Tarnowie, widnieje inna wersja obłamania tej strony i nastę-

nych (ryc. 8). Redakcja wyekspediowała do czytelników obydwie wersje pisma prawdopodobnie ze względu na poniesione już koszty łamania i druku.

Pokazane wyżej przykłady różnic w wyglądzie poszczególnych numerów, uzmysławiają, jak bardzo należy być uważnym opracowując bibliograficznie każde pismo.

* * *

Integralnym elementem tytułu każdego pisma jest jego podtytuł, w którym redakcja zawiera rodzaj przesłania do czytelników.

W „Skauście” jest to szczególnie widoczne jeśli weźmie się pod uwagę kolejne lata wydawania pisma: okres zaborów, wojny świa-

towej, początków niepodległości oraz okres dwudziestolecia międzywojennego. W tabeli nr 2 widać wyraźnie zmieniające się

tendencje redakcji do kogo pismo było szczególnie kierowane. Natomiast Tabela nr 3 zawiera zestawienie „Leśnego Duszka”, dodatku

do „Skauta” w formie pisemka dla zuchów – najmłodszych czytelników wydawanego w latach 1934–1937.

Tabela 2. Zestawienie podtytułów lwowskiego „Skauta”

Tytuł	Podtytuł	Tekst informacyjny	Nr pisma		Data	Rok	Tom
SKAUT	Pismo Młodzieży Polskiej	Wychodzi 1. i 15. każdego miesiąca	1		15 października	1911	Rok I
SKAUT	Pismo Młodzieży Polskiej	Wychodzi 1. i 15. każdego miesiąca	15	37	15 kwietnia	1913	Tom II
SKAUT			16	38	3 maja	1913	Tom II
SKAUT			17	39	15 maja	1913	Tom II
SKAUT	Pismo Młodzieży Polskiej		18	40	1 czerwca	1913	Tom II
SKAUT	Pismo Młodzieży Polskiej		7	50	1 listopada	1913	Tom III
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Polskiej	Pismo Urzędowe Związku[owego]. Naczelnictwa Skautowego	8	51	15 listopada	1913	Tom III
SKAUT	Pismo Młodzieży Polskiej		9	52	29 listopada	1913	Tom III
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Polskiej	Pismo Urzędowe Związku[owego]. Naczelnictwa Skautowego	10-11	53-54	24 grudnia	1913	Tom III
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Polskiej	Pismo Urzędowe Związku[owego]. Naczelnictwa Skautowego	20	87	1 grudnia	1916	Tom IV
SKAUT	Dwutygodnik	Poświęcony Sprawom Sokolej Młodzieży Skautowej	21	88	15 grudnia	1916	Tom IV
SKAUT	Dwutygodnik	Poświęcony Sprawom Sokolej Młodzieży Skautowej	1	89	1 stycznia	1917	Tom V
SKAUT	Dwutygodnik Sokolej Młodzieży Skautowej	Pismo Urzędowe Związku[owego]. Naczelnictwa Skautowego	2	90	15 stycznia	1917	Tom V
SKAUT	Dwutygodnik Sokolej Młodzieży Skautowej	Pismo Urzędowe Związku[owego]. Naczelnictwa Skautowego	23-24	109-110	15 grudnia	1917	Tom V
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Polskiej	Pismo Urzędowe Związku[owego]. Naczelnictwa Skautowego	1-2	111-112	15 stycznia	1918	Tom VI
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Polskiej	Pismo Urzędowe Związku[owego]. Naczelnictwa Skautowego	23-24	157-158	1 grudnia	1919	Tom VII
SKAUT	Miesięcznik Młodzieży Polskiej	Pismo Urzędowe Związku[owego]. Naczelnictwa Skautowego	1	159	1 stycznia	1920	Tom VIII
SKAUT	Miesięcznik Młodzieży Polskiej	Pismo Urzędowe Związku[owego]. Naczelnictwa Skautowego	6	164	1 czerwca	1920	Tom VIII
SKAUT	Czasopismo Polskiej Młodzieży Harcerskiej		1	165	15 maja	1923	Tom IX
SKAUT	Czasopismo Polskiej Młodzieży Harcerskiej		2	166	15 czerwca	1923	Tom IX
SKAUT			3	167	15 września	1923	Tom IX
SKAUT	Czasopismo Polskiej Młodzieży Harcerskiej		4	168	25 października	1923	Tom IX
SKAUT	Czasopismo Polskiej Młodzieży Harcerskiej		5	169	15 listopada	1923	Tom IX
SKAUT			6	170	31 grudnia	1923	Tom IX
SKAUT	Czasopismo Polskiej Młodzieży Harcerskiej		1-2-3	171-173	styczeń-luty-marzec	1924	Tom X

Tytuł	Podtytuł	Tekst informacyjny	Nr pisma		Data	Rok	Tom
SKAUT	Czasopismo Polskiej Młodzieży Harcerskiej		11-12	193-194	listopad-grudzień	1925	Tom XI
SKAUT	Czasopismo Polskiej Młodzieży Harcerskiej	Wychodzi 15-go każdego miesiąca	1	195	kwiecień	1926	Tom XII
SKAUT	Czasopismo Polskiej Młodzieży Harcerskiej	Wychodzi 15-go każdego miesiąca	9-10	210-211	listopad-grudzień	1927	Tom XIII
SKAUT	Czasopismo Młodzieży Harcerskiej		1	212	1 stycznia	1928	XIV
SKAUT	Czasopismo Młodzieży Harcerskiej		5	216	15 maja	1928	XIV
SKAUT	Czasopismo Polskiej Młodzieży Harcerskiej	Numer poświęcony harcerkom	6	227	15 czerwca	1928	XIV
SKAUT	Czasopismo Polskiej Młodzieży Harcerskiej		7	228	15 września	1928	XIV
SKAUT	Czasopismo Polskiej Młodzieży Harcerskiej		10	231	15 grudnia	1928	XIV
SKAUT	Czasopismo Polskiej Młodzieży Harcerskiej	Wychodzi 15 każdego miesiąca	1	232	styczeń	1929	XV
SKAUT	Czasopismo Polskiej Młodzieży Harcerskiej	Wychodzi 15 każdego miesiąca	5	236	maj	1929	XV
SKAUT	Czasopismo Polskiej Młodzieży Harcerskiej	Numer Złotowy	6	237	czerwiec	1929	XV
SKAUT	Czasopismo Polskiej Młodzieży Harcerskiej	Wychodzi 15 każdego miesiąca	7	238	wrzesień	1929	XV
SKAUT	Czasopismo Polskiej Młodzieży Harcerskiej	Wychodzi 15 każdego miesiąca	10	241	grudzień	1929	XV
SKAUT	Czasopismo Polskiej Młodzieży Harcerskiej		1-2	242-243	styczeń-luty	1930	XVI
SKAUT	Czasopismo Polskiej Młodzieży Harcerskiej		6	256	czerwiec	1931	XVII
SKAUT	Czasopismo Polskiej Młodzieży Harcerskiej	Numer jubileuszowy poświęcony 20-leciu pracy harcerskiej	7-8	257-258	wrzesień-październik	1931	XVII
SKAUT	Czasopismo Polskiej Młodzieży Harcerskiej	Numer poświęcony Złotowi skautów słowiańskich w Pradze	9	259	listopad	1931	XVII
SKAUT	Czasopismo Polskiej Młodzieży Harcerskiej		10	260	grudzień	1931	XVII
SKAUT	Czasopismo Polskiej Młodzieży Harcerskiej		5	260 e	maj	1932	XVIII
SKAUT	Czasopismo Polskiej Młodzieży Harcerskiej	Numer wodny	6	260 f	czerwiec	1932	XVIII
SKAUT	Czasopismo Polskiej Młodzieży Harcerskiej		7	260 g	wrzesień	1932	XVIII
SKAUT	Czasopismo Polskiej Młodzieży Harcerskiej		10	260 j	grudzień	1932	XVIII
SKAUT	Miesięcznik Młodzieży Harcerskiej	Wychodzi 15-go każdego miesiąca	1	261	styczeń	1933	XIX
SKAUT	Miesięcznik Młodzieży Harcerskiej	Wychodzi 15-go każdego miesiąca	2	262	luty	1933	XIX
SKAUT	Miesięcznik Młodzieży Harcerskiej	Numer specjalny		263	marzec	1933	XIX
SKAUT	Miesięcznik Młodzieży Harcerskiej	Wychodzi 15-go każdego miesiąca	3	264	marzec	1933	XIX
SKAUT	Miesięcznik Młodzieży Harcerskiej	Wychodzi 15-go każdego miesiąca	10	271	grudzień	1933	XIX

Tytuł	Podtytuł	Tekst informacyjny	Nr pisma		Data	Rok	Tom
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego	1	272	15 stycznia	1934	XX
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego	6	288	30 listopada	1934	XXI
SKAUT			7-8	289	25 grudnia	1934	XXI
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego	9	291	15 stycznia	1935	XXI
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego	13	295	15 marca	1935	XXI
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego – Numer nadzwyczajny	13	295	30 marca	1935	XXI
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego	14	297	31 marca	1935	XXI
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego	18	301	31 maja	1935	XXI
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego. Wychodzi we Lwowie	19-20	302-303	15 czerwca	1935	XXI
SKAUT	Dwutygodnik młodzieży harcerskiej, założony w r. 1911 przez Andrzeja Małkowskiego. Wychodzi we Lwowie pod redakcją B. W. Lewickiego	Numer Zlotu Jubileuszowego		304	11 lipca	1935	XXII
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	1-2	305-306	15 września	1935	XXIII
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	17 (18)	318	20 maja	1936	XXIII
SKAUT	Jednodniówka	Zjazdu Harcerzy z Czasów Walk o Niepodległość 1911-1936			23-24 maja	1936	
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	19	319	5 czerwca	1936	XXIII
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	2		30 września	1936	XXIV
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej 15.X.1911 1936	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca pod redakcją Wiktora Frantza	3-4	326-327	15 października	1936	XXIV
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	5-6	328-329	15 listopada	1936	XXIV
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	20	343	15 czerwca	1937	XXIV
SKAUT	Ilustrowany Dwutygodnik Harcerski	wychodzi 5-go i 20-go każdego miesiąca z wyjątkiem wakacji	1	344	20 września	1937	XXV
SKAUT	Ilustrowany Dwutygodnik Harcerski	wychodzi 5-go i 20-go każdego miesiąca z wyjątkiem wakacji	18	361	20 czerwca	1938	XXV
SKAUT	Ilustrowany Dwutygodnik Harcerski	wychodzi 15 i 30 każdego miesiąca z wyjątkiem wakacji	1	362	15 października	1938	XXVI
SKAUT	Ilustrowany Dwutygodnik Harcerski	wychodzi 15 i 30 każdego miesiąca z wyjątkiem wakacji	15-16	376-377	15 czerwca	1939	XXVI

Tabela 3. Zestawienie numerów dodatku „Leśny Duszek”

Tytuł	Podtytuł	Tekst informacyjny	Nr pisma		Data	Rok	Tom	Uwagi
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego	1	272	15 stycznia	1934	XX	Leśny Duszek nr 1 + Przekaz pocztowy + reklamówka
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego	2	273	30 stycznia	1934	XX	Leśny Duszek nr 2
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego	3	274	15 lutego	1934	XX	Leśny Duszek nr 3
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego	4	275	28 lutego	1934	XX	Leśny Duszek nr 4
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego	5	276	15 marca	1934	XX	Leśny Duszek nr 5 + załączony blankiet przekazu + ulotka reklamowa
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego	6	277	31 marca	1934	XX	Leśny Duszek nr 6 w treści
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego	7	278	15 kwietnia	1934	XX	Leśny Duszek nr 7 w treści
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego	8	279	30 kwietnia	1934	XX	Leśny Duszek nr 8 w treści
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego	9	280	15 maja	1934	XX	Leśny Duszek nr 9 w treści
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego	11	282	15 czerwca	1934	XX	Leśny Duszek nr 11 w treści
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego	1	283	15 września	1934	XXI	Leśny Duszek nr 1 + jako osobna wkładka, (Organ Zarządów Lwów-Poznań-Toruń)
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego	2	284	1 października	1934	XXI	Leśny Duszek nr 2 w treści (Organ Zarządów Lwów-Poznań-Toruń)
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego	3	285	15 października	1934	XXI	Leśny Duszek nr 3 w treści (Organ Zarządów Lwów-Poznań-Toruń)
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego	4	286	30 października	1934	XXI	Leśny Duszek nr 4 w treści (Organ Zarządów Lwów-Poznań-Toruń)
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego	5	287	15 listopada	1934	XXI	Leśny Duszek nr 5 jako osobna wkładka + (Organ Zarządów Lwów-Poznań-Toruń)
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego	6	288	30 listopada	1934	XXI	Leśny Duszek nr 6 (Organ Zarządów Lwów-Poznań-Toruń)
SKAUT			7-8	289-290	25 grudnia	1934	XXI	Leśny Duszek nr 7 - jako osobna wkładka
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego	9	291	15 stycznia	1935	XXI	
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego	14	297	31 marca	1935	XXI	Leśny Duszek nr 12 w treści + Cennik Lwowskiej Składnicy Harcerskiej + dodatek "W Kręgu Rady. Dział zastępowych pod red. L. Ungeheuera i J. Winowskiej + dodatek "Praca zastępów starszych" pod red. Jerzego Laskowskiego
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego	17	300	15 maja	1935	XXI	Leśny Duszek nr 15 w wkładka + dodatek "W Kręgu Rady. Dział zastępowych pod red. L. Ungeheuera i J. Winowskiej + dodatek "Praca zastępów starszych" pod red. Jerzego Laskowskiego
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	założony w r. 1911 przez A. Małkowskiego. Wycho- dzi we Lwowie	19-20	302-303	15 czerwca	1935	XXI	Dodatek Leśny Duszek. Pisemko Zuchów przy dwutygodniku Młodzieży Harcerskiej "Skaut"

PISEMKO ZUCHÓW PRZY DWUTYGODNIKU MŁODZIEŻY HARCERSKIEJ „SKAUT”

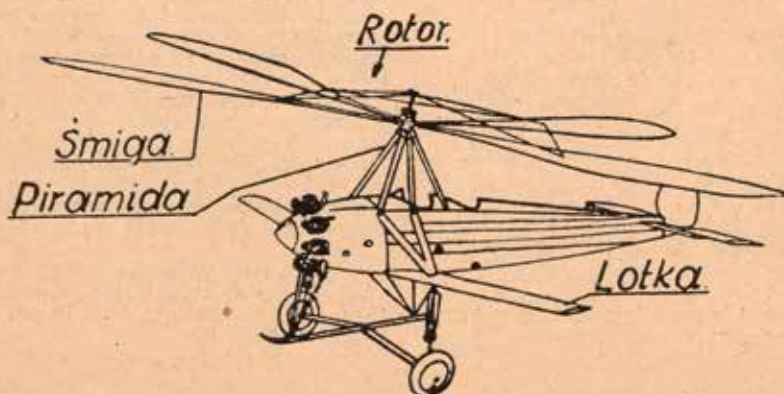
*LEŚNY DUSZEK ŚLE WSZYSTKIM ZUCHOM
I SWYM CZYTELNIKOM NAJSERDECZNIJSZE
ŻYCZENIA WESOŁYCH ŚWIĄT!*

AUTOŻYRO

Wielu konstruktorów-lotników zastanawiało się nad umożliwieniem wlotu i lądowania, czyli nad krótkością startu i lądowania aeroplanów. Jeden z najbardziej realnych pomysłów dał inżynier hiszpański De la Cierva. Pomysł ten dziś już znacznie ulepszony wyobraża rysunek. Jest to aeroplan, zaopatrzony w lotkę i piramidę z śmigłem i rotorem, przymocowa-

nym na kadłubie. Nasz R. W. D. 9 w czasie prób w Warszawie, idąc w zawody z autożyrem miał krótszy start, ale lądowanie znacznie dłuższe. Nie umniejsza to przyszłości i znaczenia wynalazku, choć daje doskonałe świadectwo polskim konstruktorom R. W. D.

T. Żurowski

Winieta dodatku zuchowego „Leśny Duszek”.

Tytuł	Podtytuł	Tekst informacyjny	Nr pisma		Data	Rok	Tom	Uwagi
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	5	309	31 października	1935	XXIII	Leśny Duszek nr 1 jako wkładka + Sprawozdanie sekcji harcerski Rodzin Kolejowych
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	6	310	15 listopada	1935	XXIII	Brak Leśny Duszek nr 2
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	7	311	30 listopada	1935	XXIII	Zawiera Dym nr 1 Pismo Instruktorskie Chorągwi Lwowskiej + Harce Zimowe + Leśny Duszek nr 3
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	8-9	312	15-31 grudnia	1935	XXIII	Leśny Duszek nr 4-5 + załączony blankiet przekazu + ankieta s. 150
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	10	313	15 stycznia	1936	XXIII	Leśny Duszek nr 6 w treści
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	11	314	31 stycznia	1936	XXIII	Leśny Duszek nr 7 w treści
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	12	315	15 lutego	1936	XXIII	Leśny Duszek nr 8 w treści
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	13	316	29 lutego	1936	XXIII	Leśny Duszek nr 9 jako osobna wkładka
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	15	318	1 kwietnia	1936	XXIII	Leśny Duszek nr 10 jako osobna wkładka
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	17	320	30 kwietnia	1936	XXIII	Leśny Duszek nr 11 w treści
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	5-6	328-329	15 listopada	1936	XXIV	Leśny Duszek nr 1 w treści i jako osobna składka
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	7	330	30 listopada	1936	XXIV	Leśny Duszek nr 2 w treści
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	8-9	331-332	20 grudnia	1936	XXIV	Leśny Duszek nr 3-4 w treści
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	10	333	15 stycznia	1937	XXIV	Leśny Duszek nr 5 w treści
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	11	334	31 stycznia	1937	XXIV	Leśny Duszek nr 6 w treści
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	12	335	15 lutego	1937	XXIV	Leśny Duszek nr 7 w treści
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	13	336	28 lutego	1937	XXIV	Leśny Duszek nr 8 w treści
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	14	337	15 marca	1937	XXIV	Leśny Duszek nr 9 w treści
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	15	338	30 marca	1937	XXIV	Leśny Duszek nr 10 w treści
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	16	339	15 kwietnia	1937	XXIV	Leśny Duszek nr 11 w treści (tylko skan)
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	17	340	30 kwietnia	1937	XXIV	Leśny Duszek nr 12 w treści + Cennik Lwowskiej Składnicy Harcerskiej
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	18	341	15 maja	1937	XXIV	Leśny Duszek nr 13 jako osobna wkładka
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	19	342	30 maja	1937	XXIV	Leśny Duszek nr 14 jako osobna wkładka
SKAUT	Dwutygodnik Młodzieży Harcerskiej	wychodzi 15. i 30. każdego miesiąca	20	343	15 czerwca	1937	XXIV	Spis rzeczy tomu XXIV

Źródło tabeli nr 1, 2, 3 – opracowanie autora.

Ten krótki przegląd opisanych działań pozwalających dobrze poznać opracowywane czasopismo, może stanowić przykład dla

innych badaczy, których zainteresują czasopisma wydawane od 1911 roku. Treść tych czasopism, praca i działalność harcerska ich

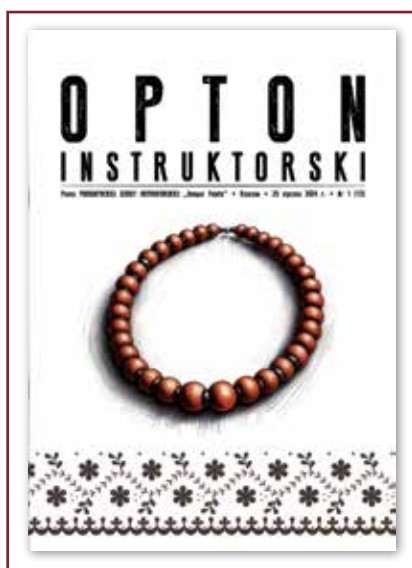
redaktorów zasługuje na stałe przypomnienie i honorowanie. ■

M. Popiel

Marek Popiel

„OPTON INSTRUKTORSKI”

O jednodniówce „Na Wzgórzach” wydanej w ubiegłym roku jako podsumowanie Praktycznego Kursu Redaktorów Czasopism Har-

cerskich w Rzeszowie pisałem w sierpniowym numerze „Skauta” z 2023 roku¹. Pod koniec kursu rozpoczęła się niedługa acz merytoryczna dyskusja, której tematem było wydawanie pisma harcerskiego jako kwartalnika. Po wręczeniu dyplomów oraz sprawności Redaktora na zakończenie kursu, w obecności Druhny Darii Froń, komendantki Chorągwi Podkarpackiej ZHP im. Olgi i Andrzeja Małkowskich, została podjęta decyzja o zawiązaniu redakcji i rozpoczęciu przygotowań do wydawania kwartalnika „Opton Instruktorski”. Pismo to ukazywało się nieregularnie już od 2020 roku. W ciągu trzech lat zostało wydanych dwanaście numerów.

Nowy „Opton Instruktorski” o zmienionym całkowicie layoucie, został przy-

¹ Marek Popiel, *Powinność instruktorska*, „Skaut. Harcerskie Pismo Historyczne”, Tarnów, 24 sierpnia 2023, nr 3 [73], s. 19.

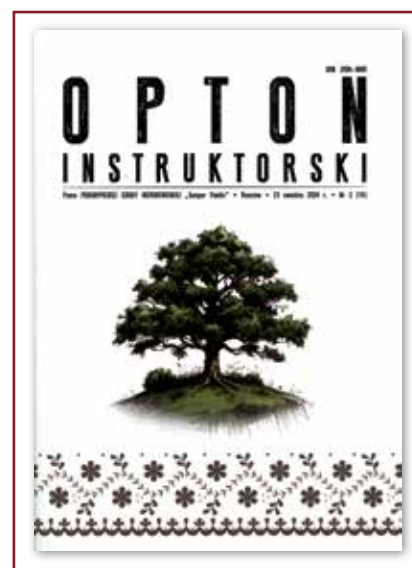
gotowany przez redakcję w składzie: phm. **Dominika Bąk** (Hufiec ZHP Nisko) – redaktor naczelna; phm. **Damian Gądek** (Hufiec ZHP Bieszczadzki Lesko); hm. **Judyta Komenda** (Hufiec ZHP Ziemi Sanockiej); hm. **Kornel Komenda** (Hufiec ZHP Ziemi Sanockiej) – redaktor techniczny, skład, łamanie; phm. **Bogumiła Pikor** (Hufiec ZHP Nisko) – korekta; phm. **Marek Popiel** (Hufiec ZHP Tarnów, „Skaut”) – konsultacje redakcyjne.

Wydawcą kwartalnika jest Chorągiew Podkarpacka ZHP im. Olgi i Andrzeja Małkowskich. Siłą sprawczą są instruktorzy Podkarpackiej Szkoły Instruktorskiej Semper Fidelis oraz część uczestników kursu redaktorów. Pismo zostało zarejestrowane w Sądzie Rejonowym w Rzeszowie. Od drugiego numeru posiada nadany międzynarodowy numer wydawnictwa ciągłego ISSN: 2956-9699.

W nowej szacie graficznej pierwszy numer [13] „Optona Instruktorskiego” ukazał się z datą 20 stycznia, a drugi [14] z datą 23 kwietnia 2024 roku². Zawartość obu numerów jest bogata i zróżnicowana tak pod względem treści jak i w warstwie ilustracyjnej. Autorami tekstów nie są jedynie redaktorzy pisma. Druhna Dominika Bąk i jej zespół pozyskuje autorów, można rzec praktyków, z różnych dziedzin, którzy opisują działania, zjawiska, różne formy metodyki harcerskiej oraz pracy na podstawie własnych doświadczeń, obserwacji i przemyśleń. Znajdujemy również teksty biograficzne oraz historyczne także opisujące niezbyt odległą przeszłość. Polecam świetny tekst *Ach, ci wspaniali*

² „Opton Instruktorski. Pismo Podkarpackiej Szkoły Instruktorskiej Semper Fidelis”, Rzeszów, 20 stycznia 2023, nr 1 [13], 16 s. + okładka; „Opton Instruktorski. Pismo Podkarpackiej Szkoły Instruktorskiej Semper Fidelis”, Rzeszów, 23 kwietnia 2024, nr 2 [14], 20 s. + okładka.

kształceniowcy, ukazujący zagadnienia związane z kształceniem i predyspozycjami osób kształcących innych.

Warto sięgnąć po to pismo, zwłaszcza jeśli jest się drużynowym i instruktorem choć niekoniecznie tylko Związku Harcerstwa Polskiego. Czytelnicy znajdą w każdym z numerów teksty z których mogą czerpać wiedzę, praktyczne podpowiedzi, w których poczują emocje, poprzez które mogą śledzić działalność różnych środowisk. Każdy numer jest bogato ilustrowany grafikami Druha Kornela Komendy, generowanymi przez sztuczną inteligencję oraz fotografiami.

„Opton Instruktorski” jest dostępny na stronie internetowej Komendy Chorągwi Podkarpackiej ZHP, można tam też otrzymać egzemplarz wydrukowany.

Sądzę, że warto rozpocząć współpracę z redakcją pisma, pisząc na adres: dominika.bak@zhp.net.pl. Znaleźć się wśród autorów tekstów tego pisma będzie nie lada wyzwaniem, wyróżnieniem i przygodą. ■

M. Popiel